

*Залужна О. О.,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри англійської філології
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

*Животова В. С.,
магістрантка кафедри англійської філології
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ДИСКУРСІ КОСМЕТОЛОГІЇ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Анотація. Наукова розвідка присвячена вивченню терміносистеми косметології та естетичної медицини в англійській мові, де основна увага зосереджена на аналізі структурних особливостей термінів. Об'єктом дослідження постають англійськомовні терміни галузей косметології та естетичної медицини, предметом виступають структурні особливості досліджуваних одиниць. Емпіричний корпус складається з 206 термінів, які були відібрані методом суцільної вибірки з різностильових (медійних, наукових та науково-дидактичних) текстів відповідних галузей.

З'ясовано, що на сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки термін визначається як слово або словосполучення, яке точно й однозначно окреслює певне спеціальне поняття в межах вузькоспеціалізованої сфери людської діяльності. Установлено, що термін косметології та естетичної медицини – це слово або словосполучення, яке позначає дії, процеси, методи, фізіологічні показники, препарати та засоби, обладнання й прилади, необхідні для покращення зовнішнього вигляду людини, та забезпечує процес номінації та комунікації між фахівцями в межах провадження їхньої професійної діяльності.

Структурний аналіз лексичних одиниць, які належать до англійськомовної терміносистеми косметології та естетичної медицини, дає змогу виділити наступні структурні типи: 1) прості; 2) похідні (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні); 3) складні; 4) словосполучення, де значно домінують прості терміни (44,2%) та одиниці, які функціонують як словосполучення (38,8%); похідні (8,3%) та складні (8,7%) терміни становлять переважну меншість. В межах афіксальної моделі найбільшу продуктивність демонструють префікси *re-*, *de-*, *over-*, *post-*; серед суфіксальних моделей найбільшу продуктивність демонструють суфікси *-ing*, *-tion*, *-ment*.

Ключові слова: морфологія, термін, терміносистема, структура, косметологія, естетична медицина, дискурс, структурний аналіз.

Постановка проблеми. Базовою одиницею дослідження в термінознавстві є спеціалізовані лексичні одиниці – терміни, які аналізуються за їхньою типологією [1], походженням [2; 3], структурою [4; 5; 6], семантикою [7], а також за їхнім функціонуванням та живанням [8]. Термінознавство, як окрема галузь мовознавчих студій, також займається вивченням закономірностей утворення та розвитку спеціалізованих лексем, а також принципів та методів виявлення системних зв'язків

між поняттями, оскільки терміни тісно пов'язані з відповідними галузями знань [9]. Оскільки властивості та поведінка терміна визначаються специфікою терміносистеми, до якої він належить, основним об'єктом термінознавства слід вважати термінологію як сукупність термінів, які використовуються в певній галузі знань [10, с. 9].

Нове тисячоліття характеризується потужним впливом на соціально-суспільне життя людини рекламної індустрії, яка з-поміж іншого проголошує та диктує нові тенденції та стандарти зовнішнього вигляду індивіда [11], встановлюючи тренди не тільки в одязі, але й навіть у рисах обличчя. Ця глобальна тенденція є одним із найбільш суттєвих поштовхів для бурхливого розвитку індустрії краси, косметології та естетичної медицини. Результатом такого суспільного тренду стає розширення та модифікація поняттєвої основи вищезазначених галузей, що сприяє формуванню та розвитку відповідної мовно-комунікативної сфери, основною одиницею функціонування якої є термін.

Отже, **актуальність** цієї наукової розвідки зумовлена стрімким розвитком англійськомовної терміносистеми косметології та естетичної медицини, що обумовлює нагальну потребу вивчення її лінгвістичних особливостей. Крім того, з огляду на бурхливий розвиток глобального співробітництва українськомовних фахівців відповідної галузі та інтенсифікацію міжнародного спілкування, яке передусім провадиться англійською мовою, важливим постає дослідження відповідних терміносистем, оскільки така робота сприятиме впорядкуванню, стандартизації, уніфікації систем термінів, зокрема в галузі косметології та естетичної медицини в англійській та українській мовах.

Мета статті полягає в тому, щоб охарактеризувати термінологічні номінанти досліджуваної фахової мови косметології та естетичної медицини, визначивши їхні найбільш продуктивні структурні типи.

Об'єктом дослідження постають англійськомовні терміни галузей косметології та естетичної медицини, **предметом** виступають структурні особливості досліджуваних одиниць. **Матеріалом** дослідження слугують англійські терміни косметології та естетичної медицини, відібрані з різностильових (медійних, наукових та науково-дидактичних) текстів відповідних галузей, загальною кількістю 206 одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова медицини, як одна з найдавніших сфер людської діяльності, неодноразово

разово привертала увагу лінгвістів [2]. Нині досить детально досліджено процеси формування і розвитку медичної термінології, лексико-семантичні особливості медичних термінів, функціональні характеристики медичних текстів, а також запропоновано типологію медичних терміносистем і визначено методологічні підходи до їхнього вивчення. На окрему увагу заслуговує думка А. Косенко, яка зазначає, що ключовою особливістю аналізованої терміносистеми є різноманіття та інтенсивна неологізація сфери медицини у цілому та сфери косметології та естетичної медицини зокрема [12].

Засновником термінознавчих дослідження вважається австрійський учений О. Нубасов, який опублікував свої перші роботи з термінознавства в 1930 рр. XX ст. Окремі аспекти вивчення термінології досліджували науковці різних національних шкіл, серед яких представники української (Ю. А. Зацний, Т. Р. Княк, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк, С. О. Швачко тощо); німецької (О. Гоффман, Г. Шухардт); польської (А. Малецький, Я. Рігер) та низки інших національних шкіл.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки, дослідники виокремлюють такі етапи формування англійської медичної термінології: арабський, грецький, латинський, національний та англійський період [2]. Так званий «англійський період», на якому наразі перебуває розвиток терміносистем в українській мові, означає, що англійська мова виступає домінуючою у створенні та поширенні нових термінів у різних галузях науки і техніки, в сфері косметології та естетичної медицини зокрема. Термінологічні одиниці, запозичені з англійської мови, як правило входять в українськомовні терміносистеми без суттєвих змін, що підкреслює нагальність вивчення відповідних одиниць в англійській мові як вихідній для провадження ефективної міжнародної комунікації.

Терміносистема представляє собою упорядковану систему термінів, якій притаманні такі ознаки: відсутність термінів, які належать до кількох терміносистем одночасно або до жодної; цілісність, певна сталість; структурований характер; однозначність у межах однієї терміносистеми [13].

У свою чергу Л. А. Васенко пропонує таке визначення терміносистеми: «це система, що представляє собою систему термінів у певній галузі наукового або технічного знання, яка обслуговує наукову теорію або наукову концепцію» [14, с. 86]. Науковця стверджує, що не слід ставити знак рівності між поняттями «термінологія» і «терміносистема», оскільки поняття «термінологія» має відношення до діяльності людини в рамках процесу номінації, у той час як «терміносистема» пов'язана з класифікуючою діяльністю людини, спрямованою на сортування та квантифікацію відносин між термінами через поняття, які позначаються ними.

Як і кожна терміносистема, термінологія косметики та косметології має своє ядро і периферію. Ядром цієї терміносистеми є власне терміни косметики й косметології, а периферією – терміни гігієни, фармакології, дерматології, хімії, фітології, етики та естетики, фізичного виховання та спорту, торговельних відносин [3].

Структура – це загальнонаукове поняття, яке застосовується в різних галузях знання, в теорії та практичній діяльності. Структура передбачає функціонування цілого, яке складається, на протиположності простому поєднанню елементів, із взаємозумовлених явищ, кожне з яких залежить від інших і може бути тим, чим воно є, лише у зв'язку з ними. Тобто структура включає

закономірні зв'язки та відбиває найважливіші ознаки внутрішніх та зовнішніх зв'язків об'єкта [15].

Поняття структури тісно пов'язане із поняттям системи. Система – це сукупність взаємообумовлених структурно організованих елементів. Сукупність взаємозв'язків між елементами системи, їхнє впорядкування і обумовлює існування структури. Іншими словами, структура сприймається як певна система, керована закономірним зв'язком [15].

Все вищезазначене окреслює ряд вимог та ознак до терміна, адже термін – це код, в якому сконденсовано великий обсяг інформації вузької професійної спеціалізації, яка виражається засобами мови. На думку І. І. Бойко, «термін – це словесне позначення понять, що входить до системи понять певної професійної галузі, а поняття є результатом тривалого процесу пізнання, його підсумком» [16, с. 37]. Прагнучи розкрити природу терміна, базуючись на логічному (нормативному) підході, була запропонована система стандартизації науково-технічної термінології, в межах якої були сформульовані наступні вимоги, яким повинні відповідати «справжні терміни»: 1) однозначність; 2) системність; 3) деривативність; 4) лаконічність; 5) лінгвістична правильність; 6) небажаність іншомовних запозичень; 7) впровадження; 8) точна співвіднесеність з поняттям; 9) відсутність синонімії, омонімії [17].

Серед термінологічних номінантів досліджуваної фахової мови можна визначити два основні найбільш активні структурні типи: терміни-однослови (однокомпонентні терміни) і терміни-словосполучення (багатокомпонентні терміни). Окремо треба виділити вкрай продуктивний спосіб найменування – аббревіацію, який власне, є проміжним між двома вищезазначеними, бо словосполучення аббревіюється у формально одне слово [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. У даній науковій розвідці класифікацію англійськомовної терміносистеми косметології та естетичної медицини за структурними типами здійснено з оперттям на схему, запропоновану В. І. Карабаном, який виділяє прості слова-терміни (непохідні), похідні слова-терміни та складні терміни.

Непохідні терміни-слова, основа яких залишається незмінною, складаються лише з однієї кореневої морфеми, до якої можуть приєднуватися морфологічні флексії [6, с. 5]. Прикладами можуть слугувати наступні іменники: *acne* 'акне', *alopecia* 'алопеція', *acid* 'кислота' та інші. В емпіричному корпусі дослідження зафіксовано 91 непохідна лексема, що становить 44,2% від емпіричного корпусу дослідження.

Похідні терміни містять у своєму складі одну кореневу та одну (чи більше) афіксальну морфему (17 одиниць, що становить 21% емпіричної бази): *contouring* 'контуринг', *nonkeratinized* 'без кератину', *augmentation* 'збільшення', *treatment* 'процедура' та інші. Серед афіксів можна виділити два типи:

1) питомі (внутрішні засоби мови), які становлять меншість: *over-voluminization* 'надмірна волюмінізація' (префікс *over-*), *moisturize* 'зволожувати' (суфікс *-ize*), *toner* 'тонер' (суфікс *-er*);

2) запозичені, які складають переважну більшість: *anti-inflammatory* 'протизапальний' (префікс *anti-*, грецьк.), *microdermabrasion* 'мікродермабразія' (префікс *micro-*, грецьк.), *bioactive* 'біоактивний' (префікс *bio-*, грецьк.).

Переважна більшість найбільш продуктивних суфіксів, які зафіксовані в англійськомовних терміносистемах, були запо-

зичені з грецької, латинської та французької мов ще в пізній середньоанглійський період [18, с. 10].

Похідні терміни представляється доцільним у подальшому диференціювати за типом дериваційної моделі. Аналіз емпіричного корпусу дослідження демонструє, що для терміносистеми галузі косметології та естетичної медицини характерними є суфіксальні, префіксальні та суфіксально-префіксальні моделі.

У межах префіксальної моделі найпоширенішим виявилось використання префіксів *re-* (*reactivation* 'реактивація'), *de-* (*facial deformities* 'деформація обличчя'), *over-* (*overvolumization* 'надлишковий об'єм'), *post-* (*post-procedure* 'постпроцедура').

Серед суфіксальних моделей найбільшу продуктивність демонструють суфікси *-ing* (*(lip) shaping* 'надавати форму (губам)'), *-tion* (*reactivation* 'реактивація'), *-ment* (*treatment* 'процедура') та ін.

Безперечним є той факт, що базовою умовою правильного українськомовного перекладу термінів, утворених афіксальним шляхом, є вміння правильно ділити слово на словотвірні компоненти [9].

Складні терміни утворюються шляхом словоскладання, це лексеми, які містять не менш як з дві кореневі морфеми (компоненти) та характеризуються графічною та семантичною цілісністю (18 одиниць, 8,7% емпіричного корпусу дослідження): *photodamage* 'фото старіння', *eyelid* 'повіка', *nitroglycerin* 'нітрогліцерин'.

Аналіз емпіричного корпусу дослідження дозволив виділити 80 одиниць (38,8% загальної кількості вибірки), які функціонують як словосполучення: *facial artery* 'лицева артерія', *organic cosmetics* 'органічна косметика'. У межах цієї групи було зафіксовано 20 лексем, які функціонують у вигляді аберевіатур: *HA* = *hyaluronic acid* 'гіалуронова кислота', *PA* = *polyacrylamide* 'поліакриламід'.

Висновки. Терміносистема являє собою сукупність термінів, які описують спеціалізовані поняття в певній галузі знань. У сучасній лінгвістиці термін визначається як слово або словосполучення, яке точно й однозначно окреслює певне спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, або суспільного життя, відображаючи його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Відповідно, термін косметології та естетичної медицини – це слово або словосполучення, яке позначає дії, процеси, методи, фізіологічні показники, препарати та засоби, обладнання й прилади, необхідні для покращення зовнішнього вигляду людини, та забезпечує процес номінації та комунікації між фахівцями.

Структурний аналіз лексичних одиниць, які належать до англійськомовної терміносистеми косметології та естетичної медицини, було проведено за класифікацією, запропованою В. І. Карабаном. Терміни були поділені на 1) прості (91 од., 44,2%); 2) похідні (17 од., 8,3%) (суфіксальні, префіксальні, суфіксально-префіксальні); 3) складні (18 од., 8,7%); 4) словосполучення (80 од., 38,8%). Кількісні підрахунки унаочнюють, що в емпіричному корпусі дослідження домінують прості терміни та одиниці, які функціонують як словосполучення. Похідні та складні терміни становлять переважну меншість.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні семантичних особливостей сучасних термінів косметології та естетичної медицини та аналізі міжмовних впливів у процесі їхнього утворення та функціонування. Крім того, окремі

зусилля варто спрямувати на дослідження впливу англійськомовної терміносистеми на формування та функціонування лексичних відповідників в українській мові.

Література:

1. Туровська Л. Типологічне термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ ст. в Україні. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2012. № 733. С. 49–52.
2. Стегніцька Л. В. Розвиток і становлення англійської медичної термінології. В аспекті мовної періодизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 40(2). С. 81–85.
3. Гимер Н. Іншомовна лексика в косметіці та косметології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 593. С. 74–78.
4. Гимер Н. Структурний аналіз термінів косметики та косметології. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Проблеми української термінології*. 2013. № 765. С. 33–37.
5. Грибнік Ю. І. Складні терміни в англійській геодезичній термінології: особливості утворення та структури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 22. С. 89–91.
6. Чумак О. Р. Структурно-компонентна організація фінансово-бухгалтерських терміносполучень в українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 1998. 23 с.
7. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
8. Залузна О. О., Магльона В. Р. Мовні засоби вираження негативних емоційних станів в оглядах косметичної продукції (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 23. Т. 1. С. 126–130. DOI <https://doi.org/10.32782/trs2663-4880/2022.23.1.24>
9. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури з кредитнобанківської справи): автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04 / Київський державний лінгвістичний університет. К., 2000. 19 с.
10. Булик-Верхола С. З., Наконечна Г. В., Теглівець Ю. В. Основи термінознавства: навч. посіб. 3-є вид., допов. Львів: Львівська політехніка, 2016. 192 с.
11. Lysenko O., Polishchuk O., Honcharuk L., Zaluzhna O., Tychyna I. The Use of Stylistic Means in Modern English-Language Advertising Discourse to Reflect a Person's Appearance. *Eduweb-Revista de Tecnologia de Informacion y Comunicacion en Educacion*. 2023. № 17(1). P. 99–109. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.10>
12. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2015. № 2(18). С. 68–70.
13. Ментинська І. Б. Сучасні тенденції термінознавчих досліджень (на матеріалі комп'ютерної термінології). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2018. Вип. 31. С. 33–38.
14. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кримець О. М. Фахова українська мова: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 137 с.
15. Українська мова: Енциклопедія. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. 824 с.
16. Бойко І. І. Основні ознаки та вимоги до терміна галузей косметології та естетичної медицини. *Львівський філологічний часопис*. 2018. № 3. С. 36–41.
17. Вдовиченко Л. Ф. Основні ознаки та вимоги до терміна. *Матеріали ХХVІ Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні*

аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку». Загреб (Хорватія). 2022. С. 260–265.

18. Лотка О. М. Англомовна термінологія фінансово-економічних взаємин: автореф. дис. ... канд. філол. наук. К. : КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2000. 20 с.

Zaluzhna O., Zhyvotova V. Structural peculiarities of terminological units in english professional discourse of cosmetology and esthetic medicine

Summary. The research is devoted to the study of terminological system in the domain of cosmetology and aesthetic medicine in the English language, with a primary focus on the analysis of structural features of the units. The object of the research is English-language terms in the realm of cosmetology and aesthetic medicine, while the subject is their structural peculiarities. The empirical database contains 206 terms, which have been selected by comprehensive sampling from texts of various styles (media, scholarly, and scholarly-didactic).

It has been determined that, at the present stage of linguistics development, a term is defined as a word or phrase which clearly and unambiguously denotes a specific

specialized concept within a narrowly specialized area of human activity. It has been established that the term in cosmetology and aesthetic medicine is a word or phrase which refers to actions, processes, methods, physiological notions, substances and products, equipment and instruments necessary to perfect the person's appearance, and serves the purpose of facilitating communication process between specialists in the sphere of their professional discourse.

Structural analysis of lexical units belonging to the English terminological system of cosmetology and aesthetic medicine allows to identify the following structural types: 1) simple; 2) derived (suffixal, prefixal, and prefixal-suffixal); 3) compound; 4) phrases, with a significant predominance of simple terms (44.2%) and units functioning as phrases (38.8%); derived (8.3%) and compound (8.7%) terms represent a minority. Within the affixal model, the most productive prefixes are *re-*, *de-*, *over-*, *post-*; among suffixal models, the most productive suffixes are *-ing*, *-tion*, *-ment*.

Key words: morphology, term, terminological system, structure, cosmetology, aesthetic medicine, discourse, structural analysis.